

סרטים

מר קליין בעקבות

הצער והחמלה

קורה, לעיתים, שציון בראיונות שנותן במאי בקשר לטרט מסויים שעשה, ההסברים למניעיו והניתוחים העצמיים שהוא מפרסם, יוצרים בעיני הקורא תמונה שר היא עדיפה אפילו על הסרט עצמו. וכאשר מדובר בבמאי אינטליגנטי, מהוקצע ומנוסה כמו ג'וזף לוזי, שהוא ללא ספק מן הבמאים החשובים של התקופה, עשויים הכרוותיו, דיעותיו והאנימאמין שלו לשכנע עדיכדיכך, שאפילו סרטיו מתקשים להתמודד עימם.

וזה, בערך, מה שקרה עם סרטו החדש

כנראה, פעיל-מחתרת. כנראה הכיבוש שים, אבל בלתי-ניתן-לאיתור.

קליין אחר קליין (הקאתולי אחר היהודי) הופכים לאידיאה-פיקס, רציון שאינו מניח לו, למרות עצות פרקליטו, המצביע על הסכנה הנשקפת לחיי הקאתולי, העלול להיחשד בסופו של דבר כיהודי. אבל ה' איש אינו מוותר. הוא מבקר אצל אביו בשטראסבורג ומנסה להוציא מידי מיס' מים המוכיחים את קאתוליותו. מסתבר לו מעל לכל ספק שהמישפחה אמנם קאתולית מאז לואי 14, אבל לפניכן היא באה, לפחות בחלקה, מהולנד... ומדוע היא היתה שם, לכך אין מיסמכים ואין גיירות. הוא ממשיך לרדוף אחרי ה"אני" השני שלו, מגלה תמונה שעלפיה נדמה לו כי הוא מזהה את ידידתו של קליין, שעל עיקבותיה עלה במועדון-לילה, ואחרי

ז'ורז' ברטו ואין דיז'ן ב"מר קליין" ממשיכה לאהבו למרות הידורות

כדי טלאי צהוב. אבל לוזי מעדיף להתעסק באבסטרקט, "לא שיחורתי את התקופה לפרטיה, משום שהתכוונתי להר" את תופעה שהיא סימפטומית לכל התר" קופות". הוא מסביר, למשל, כל מגורשי אותו יום נורא, נשאו את הטלאי הצהוב במציאות. אצל לוזי, רק רבע מהם עונדים אותו. "רציתי שהקהל יזכר באותה ההר" דמנות גם באיצטדיון של סאטניאגו דה צ'ילי ובכל האיצטדיונים האחרים ששימ" שו למטרות דומות." מי שעוקב אחר ה" ראיונות שלו לעיתונות, מגלה כי כל דמות ודמות בסרט תוכננה כבעלת עומק, רקע מתאים, הסברים יפשר לכל התנהגותה, ואילו למן הרגע שהתוכנית עברה אל הבד, הפך כל מה שמסובב את מר קליין, לתעלומה.

ייתכן שפרקליטו יודע כי קליין שוכב עם אשתו, אבל זה לא ודאי. ייתכן גם שהוא מנצל את הקשיים שלו כדי לרפד את כיסו, אבל גם זה לא נאמר בפירוט. קליין מבקר בטירתה של מישפחה יהודית, בתיקוה למצוא שם את כפילו, וכמ" עט שזוכה בחסדיה של בעלת המקום. לא זו בלבד שלא ברור מה בדיוק מניע אותה לכך, אלא שכל מה שמתרחש באותה הטירה לובש, בהדרגתו של לוזי ובצילומיו החלומיים של ג'רי פישר, אופי בלתי-מציאותי, כך שכאשר מסתבר שהמישפחה בעלת לאחר-מכן, כימעט שמתחשק להא' מין שלא היה זה אלא חזיון-תענועים של הגיבור.

איינורדאות. אפשר להמשיך בצורה זו, ולדלות דוגמות מן הסרט עד אין סוף. ואם יש מי שחושב ששימרת אי-הודאות שבה מוחזק הצופה לכל אורכו היא דווקא מעלה, ושהאקדה המפורסם התקוי על הקיר בתחילת הסרט ואינו יורה עד לסוף פו, בניגוד לכללי הדראמה היסודיים ביו" תר (האקדה, בלשון הדראמה, הוא אותו גורם-מתח שמוצג בתחילתה וחיוב לבוא לידי פיתרון בסופה) מסמל את האיום ש" באקדה זה (כלומר, האיום של האדישות ואי-האנושיות) גם בימינו אנו, אזי יש לומר שאפילו זה אינו ודאי.

החשתתך בצער היהודים. מה הר" תיע את לוזי מאמירת דברים מפורשים, לפחות בנושא זה? אולי עצם העובדה

אדישות ואי-אנושיות, לוטה הכל בערפל. באותה סצינת-פתיחה רואים אשה בגיל" העמידה, העוברת בדיקות משפילות כאילו היתה פרה המובלת לטבח, בדיקות אלה צריכות לקבוע בצורה מדעית את סיכווי היותה יהודיה. "הסרט נמשך ב" הכיבוש והאימה. "הסרט נמשך ב" שלושה מישורים" ממשך ומסביר לוזי. המישור הראשון, לגביו, הוא הסצינות המכוננות בפיו "בלתי-ריאליות" כלומר אותן המראות את חיינו של מר קליין ה" קאתולי (את השני אין רואים כלל בסרט). באווירת הידור מוזיין, בתוך עולמו הסגור שבו אין חשים כלל במילחמה המשתר" ללת סביב. בסצינות אלה, כך הצהיר לוזי מלכתחילה, צריכים הצילומים להיות ארו" כים, שוטפים, חלקים, המישור השני, ה" ריאלי, הפורץ יותר ויותר לתוך הרה" שון, הוא זה של מציאות הכיבוש והאימה הכרוכה בה (הסצינות מתרחשות ברובן מחוץ לכותלי דירתו המהודרת של קליין), צריך להיות מוגש באורח כמעט-תיעודי, בעריכה שתזכיר כימעט יומן-חששות: "ו" אילו במישור השלישי, "האבסטרקטי", כהגדרת לוזי, זה המתאר את פעולת ה" מנגנון הקאפאיי של הכיבוש — מי" רדים, פקידים, ביורוקרטיה — צריכים הצילומים להיות קשורים במיבנה חזותי דומה, ולהתחיל מן הפרט אל הכלל.

שיתוף-פעולה מלא. אכן, הוכנית

מחנה-האיסוף שני יהודי פאריס כדי להיזכר בסאטניאגו דה צ'ילי

ז'אן מורו כידירתו המיסתורית של מר קליין חסדיה של בעלת-הבית היהודיה

צורנית מפורטת לעבודה, ואם יש דבר אחד שבו אין להטיל ספק, הרי זו השל" מות הצורנית של הסרט. אלא שמעבר ל" צורה קיים התוכן, וכאן אי-אפשר להסת" פק אך ורק בעקרונות אסתטיים וניסיון רב כאן יש צורך גם באתיקה, וזוהי ה" קודה שבה נכשלים כיום כמעט כל אלה שרוצים מאד לעשות סרטים פוליטיים מבלי לעסוק בפוליטיקה.

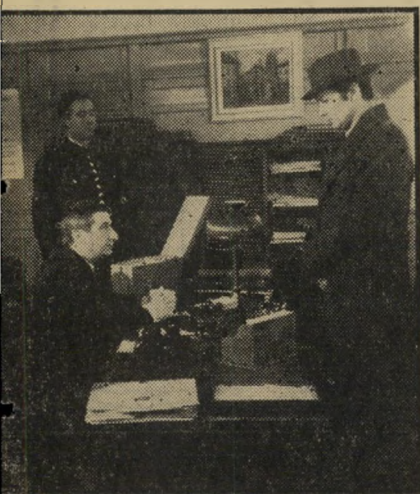
מר קליין מתרחש כולו בתקופה ממשית מאד, הכיבוש הנאצי בצרפת. העלילה מר" בילה בקמדותו של טרגדיה קלאסית אל השיא — הגירוש הגדול של היהודים, ב" מפריו למחנות-הריכוז בגרמניה — גירוש שנעשה בשיתוף-פעולה מלא של המישטרה הצרפתית, האחראית אף לחלקו המכריע של הביצוע.

כך במיפעל שבו הוא משוכנע כי עבדה, למרות שאינו רואה אותה אישית. סופה של הרדיפה אחרי קליין מס. 2, עשוי להביא את קליין מס. 1 לאיבוד הזהות שלו... כימעט.

בקר המוכר לטבח. בסופו של דבר, הרבה "נדמה", הרבה "כמעט", הרבה "אולי", לכאורה מותחן, כימעט במסורת הצי'קוקית. על אדם שחש את האשמה ש" רובצת על כתפיו ומנסה להשתחרר מ" מנה, אלא שלוזי, להבדיל מהצי'קוק, מסרב לפתור תעלומות ולתת הסברים. הכל נש" אר במישור המופשט, וזכותו של הצופה להציג לעצמו כל פיתרון אפשרי, למעשה, חוץ ממעמד-הפתיחה של הסרט, שהוא אולי גם החזק ביותר בו. והמדגים בצורה הנאמנה ביותר את דבריו של לוזי על

דש ביותר, מר קליין, "זהו סרט על הא" דישות", הכרוז לוזי בפתחת מינשר בשם "רישומי עבודה" שהופץ לעתונות ובוודאי יצוטט בהרחבה על-ידי כל מי שתייחס לסרט. "מדובר כאן באי-האנושיות של אדם לחברו". ליתר דיוק, הכוונה היא ל"אי-אנושיות של האוכלוסייה הצרפתית ביחסה אל חלק מן המרכיבים אותה". מר קליין הוא סרט נוסף במסורת הצער והחמלה, כינורות הנשא, לאקומב לוטיין, ועוד כמה סרטים שלא הוצגו בארץ (למי של, שערי הלובר), המצביעים בצורה שאינה משתמעת לשת" פנים על האש" מה הרובצת על העם הצרפתי בשל הת" נהגותו במילחמת-העולם השנייה. במקרה הטוב ביותר מדובר באדישות, במקרה הרע ביותר — בשיתוף-פעולה מפורש עם האויב הגרמני, ברוב המיקרים, בניצול אסונם של אחרים לטובה אישית.

עיתון ש" הקהילה היהודית. הרי ברט קליין הוא צרפתי כזה. גבר נאה, בגיל 40, סוחר-אמנות הרוכש יצירות" מופת מידי יהודים בזיל-הוול (היהודים מוכרחים למכור הכל כדי למלט את נפ" שם, ומאחר שחל איסור על המיסחר הרישמי, הם נאלצים למכור בשוק-הש" חור, ובכל מחיר המוצע להם). יום אחד, אחרי שעשק ביעילות את אחד מספקיו, מקבל קליין עיתון של הקהילה היהודית. הוא מתקומם, מאחר שידוע לו כי הוא נצר למשפחה קאתולית, המתגוררת באלוס עוד מימי לואי 14. כאשר הוא מת" בנון היטב בכחובת, מסתבר שהעיתון נשלח תחילה למר, אחר, ומשם הופנה אליו. הוא פונה למערכת העיתון ומבקש לדעת את פשר הדבר, שם הוא נגנה כי כל המסמכים, כולל רשימת המנויים, נמצאת בידי שילטונות-הכיבוש הגרמניים. רוברט קליין, בטוה-בצעמו, פונה לשל" טונות ונתקל בחומה ביורוקרטית. ככל שהוא חוקר יותר, מסתבר לו שאי-שם קיים אומנם רוברט קליין אחר, יהודי,

דיז'ן מור מרסל אומון ההכחשה במישטרה